

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, féloldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor tanárhoz** (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

A tudomány vallástétele.

Mondhatnám Krisztussal, hogy én vagyok az igazság . . . E szókkal kezdé Hegel egyik előadását 1820-ban. Mit mondott ezzel és ezután a nagyrészt homályosnak vélt bölcselő, azt tudja a tudomány, járván a szent nyomdokon, a melyről mondatott: „én vagyok az út és az igazság“. Én mindenekfelett azt látom itt, a mit ő tantétel nélkül is megállapított, hogy az igazság Krisztusban von diadalt, Krisztus pedig az igazságban.

De ama pár szóban többet is mondott a berlini bölcsész, hogy Krisztus nélkül nem lehetünk egygyé az igazsággal; a ki az igazságban él — *Krisztusban él*. Ő az igazságban élve, vehette ajkára a nyomatékos szót: *mondhatnám Krisztussal, hogy én vagyok az igazság*.

Ő már bizton szólhatott így a protestántizmus verőfényes napjaiban, de másként volt ő előtte. Mióta Pál apostol magas lelkesedése bizonyos keserőséggel panaszolta, hogy a benne élő Krisztust, az őt élető igazságot csak úgy hirdetheti, mint *botrányt* és *bolondságot* — a zsidók és görögök szeméi előtt: azóta az emberiség megtörődött lelkesedése, titkos vágyódása sokszor sóhajtott a Krisztus igazsága után, de csupán ennyit *mondhatnám*, szeretném mondani . . . de *az igazság* nyílt bevállása késett sokáig, késni, hallgatni volt kénytelen Lutherig, Hegelig és a többi erősek megjööttéig. Valóban soká késett a szellemi hatalom, a mely felöltözvén a Krisztust, hangot adjon az igazságnak, hallatni merje a négy szelek mentén: *Krisztussal én vagyok az igazság!* A reformáció harsonája volt ez, megriadva először Luther tüzes nyelvén, tovább zúgva azután az Ur választott szolgálóinak ajkain, a kik elhivattak az utak egyengetésére, az igazság hirdetésére.

A megbiztatás egyik korszakról a másikra száll, mígnem eljut ő hozzá is, a *fejlődés philo-*

sophiájának tolmácsához,* hogy ő is hirdesse, miszerint az igazság Krisztusban van és az ő evangéliumának folyton növekedő erejében. A tudomány tett vallást az igazságról, a fejlődést keltő és ébresztő evangéliumi erőről, midőn a fejlődés elméletének mestere tételei igazságát Krisztus igazságával, a maga útját az ő útjával hitelesíté: *Krisztussal én vagyok az igazság*.

Bizony, a protestántizmus világánál járó és haladó *tudomány* vallástétele ez az igazságról.

De micsoda ez a protestántizmus?

Csalódnak, a kik azt vélik, hogy csupán elméleti rendszer; valamint azok is, kik azt hiszik, hogy pusztán gyakorlati irány; azok is, kik azt tartják, hogy pusztán történelmi jelenség avagy csak egy korszakot mozgató eszme-áramlat.

A mit most elsoroltam, mindaz benne van a protestántizmusban kétségtelenül, de mégis *több* ez, mint amaz elvek és tünemények foglalatja. Több mint elv, több mint tudomány, több mint iskola, sőt több mint eszme-áramlat . . . de — a szentíró szerint — *lélek és élet*, a Krisztusban megvalósult *igazság* élete és érvényesülése, a jobb értelemben vett emberiségnek *jelleme*, melyből elvei, jobb törekvései, eszméi és intézményei fölsarjadnak, táplálékot, életerőt merítenek és minőséget nyernek. A kik e *jellem* szerint élnek, éreznek és hatnak, azoknak elveik, törekvéseik, alkotásaik a protestántizmusban nyernek magyarázatot, táplálékot, biztosítékot és minőséget, rövidebben életet a Krisztusban, mert a minő dicsősége vagy a *főnek, olyan dicsőségek van a tagoknak is*.

E jellemet igazolja a protestántizmus hatásaiban és történelmi mozzanataiban is. Mert ha e mozzanatok tanuságát vesszük számba, úgy áll előttünk a protestántizmus, mint a megösmert igazság által *szabadságra hívott emberiségnek függetlenségi harca*, térfoglalása, szellemi és

* T. i. Hegelhez.

erkölessi előnyomulása. Ez a protestantizmus, ha ereje kifejtésében s a ledöntött sziklák törmelékein vágott ösvényein, tehát küzdelmes, de dicsteljes haladásában szemléljük.

Az örök bölcsességű Isten rendelte úgy, hogy a protestáns eszmékben lakozó lélek és élet ne az abstract bölcsélet ingadozó bölcsőjében kezdje életét, ne is a politikai élet körében, hanem a vallás és az egyház legyen az ő edénye s ebben és ezzel erősödve vezérlője, sugalmazója lehessen a tudománynak, tanácsadója a politikai fejlődésnek, irányzója a jövőnek s ekkép magasabb jelleme az előretörekvő emberiségnek. E sokszerű rendeltetés betöltése, igen természetesen, küzdelemre vezetett. A szellemi jobbágyságot szétörő harcot és dicsőségfjeljes korszakát a történet reformációnak nevezte. Valóban az volt, nemcsak az egyházat, de a világot újjászülő, átalakító hatalom. Nem jött, hogy békeséget hozzon a földre, hanem hogy fegyvert. Az emberiség meghasonlásában kiváltak a küzdő ellenfelek: a világnak fiai a világosságnak fiai ellen; mert némelyeknek a jobbágyság vala kedves, másoknak a világosság. De a protestantizmusnak győznie kellett. És győzött előbb az erkölessi forradalomban, de azután a szellemi, sőt a politikai harctéren is, a jobbágyságot lerázta minden téren, a hitben, tudományban épen úgy, mint a magán és társadalmi életben. Krisztus igéje lön e harcokban diadalmos: *megösmerték az igazságot és az igazság szabadokká tészen titeket*. A protestantizmus lön a szabadság levegője, a tudománynak szószólója, a gyöngéknek bátorsága, az erőseknek jelleme. Az ő edénye pedig — a prot. egyház — a harcokban össze nem törtetett, de az igazság hatalmas bástyáivá lön, mert bizton vallhatja Krisztussal: *én vagyok az igazság*.

A protestantizmus tehát lélek és élet és mégis — úgy mondják — napjainkban erejét vesztette, a közömbösség dermedtő időszakában hatástalan. Ez a panasz — jegyezzük meg — csak napjaink panasza, de nem az igazságé. Napjainkban, igaz, nagy és elszomorító a közömbösség. De mit jelent a közömbösség alapján? Positiv támadást, öntudatos elfordulást? Egyiket sem. A kedély és akarat tompasága ez pusztán, mely épenséggel nem az egyházat vagy protestantizmust veszi célba, hanem tompaság, mely minden iránt érzéketlen. Érzéketlen az egyház, vallás elvei iránt épúgy, mint a tudomány és a politika iránt. E közömbösek bizonyára nem zászlóvivők sem a tudományban, sem a politikában, sem egyébutt, hol öntudatra, éleslátásra és szilárd szándokra van szükség. Kik ők tulajdonképen? Az evangelista szavai szerint: *balgatagok és rest szívűek*, kik a húsvéti nagy esemény előtt is tétovázók,

határozatlanok; mert megunták *ezt az életet* és nem kívánják *a másikat*.

A protestantizmus pedig *jellem*, a melynek ereje nem a követők sokaságában, hanem *önmagában* áll. Midőn e jellem Lutherben erőre, munkásságra kél: époly hatalmas, époly veszélyes, mintha ezerekben élne, mintha nemzetek szívében lángolna. A Szentlélek ereje ez, mely nem térfogat és számbeli nagyság alapján működik, hanem hódít amaz öntudat roppant erejével: *Krisztussal én vagyok az igazság*. Ime, ez a protestantizmus ereje.

De, kérdezzük most, kik a protestánsok?

Azok, a kik a protestantizmusban képviselt magasabb *jellemnek* rájuk néző nagy consequentiáit megérteni és elfogadni elég erősek és elég merészek. Azok, a kik elég bátrak és szilárdak önmagokra venni a protestáns névvel járó szabadságot és felelősséget, kik elég merészek önlábukon járni s készek lemondani a kényelemről, mely minden felelősséget az egyházra hárít, hogy cserébe vegye az üdvözítő egyház biztosító üdv-ígéreteit.

De az emberiség *igaz jelleme* az igazságra és szabadságra törekvő szellem naponként több-több ébredő öntudatot ejt hatalmába. És épen ez a protestantizmus igaz terjedésének útja, az emberi öntudat megvilágosítása, fölserkentése. Ha ez az egész vonalon hosszú idő alatt mehet végbe: ez csupán azt jelenti, hogy a protestantizmusnak messze időkbe ható nagy missiója, nagy jövője van.

Gyakorta halljuk, hogy a prot. vallás nem uralkodó vallás, nem uralkodó egyház. Ugyde ez nem a protestantizmust illető szemrehányás, hanem az emberiséget illető önvád, melyben az mondatik, hogy az emberiség még nem emberelte meg magát, még nem emelkedett odáig, hogy isteni jelleméhez méltóan cselekedjék; csak azt jelenti, hogy még az emberiség magasabb jelleme nem lett uralkodóvá mind az egész földön. És a föld nem mondhatja nemes öntudattal: *Krisztussal én vagyok az igazság*.

A Hegel szavai rég elhangzottak, igazságért hevülő szíve rég elporladott, de eszméiből, igazságaiból megtartá a tudomány és meg fogja tartani mindazt, a mi összhangzó és azonos a Krisztussal. A tapasztalat tudja, hogy a tudomány és protestantizmus sorsa, földadata egy és ugyanaz, biztosítani az erkölessi és szellemi szabadságot és e szabadság ösvényén kutatni az igazságot, nem nyugodni meg semmi másban, csak a Krisztus igazságaiban. Tudomány és haladás nincs protestantizmus nélkül, mert a protestantizmus nincs világosság nélkül. A tudomány azért nem késchetik vallást tenni az igazságról,

mert nem elégedhetik meg kevesebbel, mint ezzel: *Krisztussal én vagyok az igazság.*

A protestantizmus ereje azért a hívők öntudatának világosságában áll és növekedik, az igazságtól áthatott *belső emberben*. A protestáns egyház szolgálóinak, tanítóknak és lelkipásztoroknak, a korábban úgynevezett *lelki tanítóknak* arra kell hát törekedniök, hogy a protestáns erő — mint jellem — legyen az *ő jellemök*, a kik Krisztus szerint a földnek sava; a protestáns eszme, mint egyházi intézmény, legyen a szegényeknek kenyértartó edénye; a prot. tudomány, mint igazság, legyen mindeneknek, főként az igazságot kutatóknak világító tornya a sűrű, viharos éjszakában is!

Hogy a protestantizmus, mint magasabb jellem kösse össze az emberiséget Krisztussal, az ő igazságával, hogy milliók tiszta öntudata egy szájjal vallhassa: *egy vagyok Krisztussal és . . . Krisztussal én vagyok az igazság.*

Protestáns.

Egyházi fegyelem.

Javaslat

a fegyelmi esetekre, fegyelmi büntetésekre s eljárásra vonatkozó egyházi törvények kiegészítéséről és módosításáról.

A tiszántúli ev. ref. egyházi értekezlet által kiküldött bizottság jelentése.

(Folytatás.)

Mi tehát az *intésen* és *feddésen* kívül (a mely egyértelmű lévén a dorgálással, a különböző elnevezés felesleges) még a *választói jogtól való megfosztását*, bizonyos időtartamra, továbbá az *egyházi tisztségek viselésétől* (választhatóságtól) s *egyházi szolgálati alkalmazástól való eltiltást* — szintén határozott időtartamra, — *ugyszintén a keresztszülői tisztától való eltiltást, viselt egyházi tisztségről, s hivataltól való megfosztást, szolgálatból való elbocsátást, az egyház anyagi jótéteményeiből való kizárást, és végre fizetéses egyházi szolgálatban levő egyháztaggal szemben a pénzbüntetést* alkalmaznók külön-külön, vagy súlyosabb esetekben több büntetésnemet együttesen is, mint fegyelmi büntetéseket. Ezek közül a büntetések közül alkalmaznók a büntettekért vagy vétségekért elítelt egyháztagokra is az *intésen* és *feddésen* s a *pénzbüntetésen* kívül a többi büntetés-nemeket, mert habár a büntettért vagy vétségért elítelt egyháztag a büntetés-szenvedés által megbűnhődöttnek tekinthető, de alig engedhető meg, — legalább bizonyos ideig — hogy az egyházban oly jogokat gyakoroljon, tisztségeket viselhessen, melyek kifogástalan elő-

életet, vagy bebizonyított megjavulást kívánatosá tesznek. Az *intés* és *feddés* ez esetben tul van haladva, a helyett azonban a tanítás, de nem mint fegybüntetés — igen kívánatos. A *pénzbüntetést* a bíróság által kiszabott büntetésen felül már nem tartjuk alkalmas fegyelmi eszköznek s ez a büntetés csak keserőséget, ellenszenvet szülne.

Az egyházi fegyelmi törvény módosításának szüksége leginkább a fegyelmi eljárás terén mutatkozik. A jelenleg életben levő eljárásunk alakításait a presbiteriumok nem képesek megtartani, meg az egyházmegyei bíróságnál is lépten-nyomon érezhetők a járatlanság jelenségei. Majdnem ennek a körülménynek tulajdonítható, hogy az egyh. törvény 301 §-ának 3-ik pontja mellett, melynek alkalmazásával az egyháztagok fegyelmezése a presbiteriumok részéről semmi akadályba nem ütközött volna, legalább az *intés* és *feddés* alkalmazható lett volna, a fegyelmi törvény életlen maradt. Véleményünk szerint tehát szükségesnek látszik a *fegyelmi eljárást lehetőleg egyszerűsíteni. Lehetőleg* — mondjuk — mert ha minden alakiságot mellőzünk, az igazságszolgáltatást a véletlennek, egyesek jó vagy rossz indulatának rendeljük alá.

Az eljárás formáságairól csak azok beszélhetnek kicsinylőleg, a kik nem ismerik azt a rég elismert igazságot, hogy nem az anyagi, hanem az alaki törvények védik meg a polgári szabadságot. Minden fegyelmi esetre teljesen laza, szabályozatlan, felülvizsgálhatlan, az ítélkező tetszése szerint való eljárást alkalmazni annyi volna, mint a gyengeségeknek, a rágalmas befolyásból a legtisztességesebb embernél is keletkezhető elfogultságnak, sőt az irigységnek és gyűlölségnek is kaput nyitni.

Tehát lehetőleg egyszerű eljárást szervezzünk, azonban, különösen *nagyobb fontosságú esetekben, megfelelő alakiságok által is védjük és fokozzuk a jogok biztonságát.*

A lelkész és presbiterium intézze az egyháztagok ellen felmerült fegyelmi ügyeket (fentartva az egyházi törvény 277. §-ban meghatározott kivételeket), intézze formaságok nélkül, csak annyit tartván fent az alakiságból, hogy a kifogásolt magaviseletű egyháztagot hívja meg, a meghívást írásban vagy szóval, magával a meghívottal közöltesse, ha megjelen, hallgassa meg, s ha meghallgatása után is vétkesnek itéli, jegyzőkönyv felvétele nélkül, szóval, azonnal, megfelelő tanítás, szeretetteljes, de komoly előterjesztés után a vétkesnek talált egyháztagot intse és ha már egyszer az *intés* nem használt, feddje meg. Emlékeztül a lelkész jegyezze fel, hogy kit, mikor és miért intett vagy feddett meg ő maga, illetőleg a presbi-

térium. Meg nem jelenés esetében vagy ha a meghívott a megjelenést kifejezetten megtagadja, s a fegyelmi vétség ellene különben megállapítható, a lelkész vagy presbitérium jogosítva legyen az intést vagy feddést, *írásban kiadni s kézbesíttetni*. Ha a meghívott s a meg nem jelent egyháztagnak később megjelen; s meghallgattatását kéri, hallgattassék meg s annak eredménye szerint a kiadott irás vagy feddés tartassék fenn, vagy ha a terhelt hibátalannak találtatnék, a büntetés alól mentessék fel. Elfogadhatónak tartjuk, hogy a presbitérium ugyancsak alakszerűségek nélkül, hasonló eljárás alkalmával, a presbitérium hatáskörébe tartozó többi súlyosabb büntetés-nemeket is alkalmazhassa, azzal a különbséggel, hogy az intés vagy feddés helyett az elítélttel a hozott büntető határozatát közölje, továbbá, hogy ebben az esetben a határozat mindig írásba foglaltassék s indokoltassék. A határozat ellen a fegyelmileg büntetett egyháztagnak által tett kifogás (felebbezés) bejelentése esetére tartanánk szükségesnek külön eljárást, melyre alább még visszatérünk.

Büntettért vagy vétségért elítélt egyháztagnak irányában még azt az intézkedést tartjuk szükségesnek, hogy a presbitérium a bírósági ítéletet szerezzék be, s annak, és a bünt. bíróságilag elítélt s a presbitérium elébe meghívott s ha megjelent, meghallgatott egyháztagnak nyilatkozata alapján határozzon. Elfogadhatónak tartjuk ezt az eljárást, habár az egyházból való kirekesztés ellen felhozott indító okok közt, azt is elmondtuk, hogy más bíróság határozatát szenvedőleg elfogadni s azon az alapon az egyháztagnak kirekesztési helytelennek látszik. Ezzel az indító okkal az itt felhozott javaslatot azért nem tartjuk ellentétben állónak, mert ezek a büntetések nem oly súlyosak, mint a kirekesztés s mert esetleg a rendes eljárás a fél kívánságára nyitva marad, a nélkül, hogy ezáltal a fegy. bíróság túlterhelésének valószínű bekövetkezésére kellene számítanunk.

A lelkésznek e tervet szerint fegyelmi hatóságot kívánunk adni, a mit a jelenleg érvényben levő törvény nem ad. Megadni véljük a fegyelmi hatóságot a lelkészeknek az intés és feddésre, mert a lelkész intésétől és feddésétől, melyet az ügy felett folytatott szeretetteljes és komoly tárgyalás előz meg, várunk legtöbb esetben kedvező eredményt, de egyszersmind ugyanezzel a hatósággal a presbitériumot is felruházni kívánjuk, mert a lelkész esetleg érdekeltségi kifogás alá is jöhet, perben, rossz viszonyban állhat a terhelt egyháztagnal, vagy a lelkész megóvni kívánja magát és hivatali állását az esetleg előállható

s az egyházközség nagy részére is kiterjedhető gyűlölködéstől.

Kérdés: lehet-e a súlyosabb büntetés nemeket nev.: a keresztszülei tisztától való eltávolítást, a választói jog elvonását, az egyházi tisztségek viselésétől való eltávolítást, és az egyház anyagi jótéteményeiből való kizárást stb. hasonló alakosságok nélkül való eljárás alapján kimondani. Lehet-e ezekben az esetekben az elítélt egyháztagnak a felebbezéstől elzárni.

A jelenleg érvényben levő fegyelmi eljárás szerint az eljárás a felebbezési fórumon írásbeli levén, mielőtt felebbezésnek helyt adunk, az esetben már az első folyamodású bíróságnál fixiroztatnunk kell minden előadást és bizonyítékot, a tényállást úgy, a miként azt az első bíróság felfogta és megállapította, másként az ügy felülvizsgálhatatlan. Csak abban az esetben lehetne az első bíróságnál az eljárás alakosságait csökkenteni, ha a második bíróságnak szóbeli eljárás, a bizonyítás anyagának reproductiója s kiegészítése engedtetnék meg, vagy, ha a felebbezés ezekben az esetekben is kizártnék. Ugyde alig ha lesz valaki, a ki az első fokú fegyelmi bíróságra, a presbitériumra felebbezés kizárásával reá bizza, hogy oly jogoktól foszthassa meg az egyháztagnak, melyek minden egyháztagnak törvény által biztosított eminens jogai közé tartoznak.

Lehetőnek tartjuk azonban, hogy a presbitérium a fentebb említett súlyosabb büntetés-nemeket is formális eljárás nélkül, a terhelt meghallgatása után, a fentebb vázolt, mód szerint alkalmazhassa, azzal a különbséggel, hogy a határozat írásba foglaltassék s indító okaival a terhelt egyháztagnak kézbesíttessék, ha azonban az elítélt egyháztagnak bizonyos határidő alatt az ítélet ellen szóval vagy írásban kifogást tesz, vagy a rendes eljárás megindítását (rendes vizsgálatot s tárgyalást) követeli vagy felebbez, abban az esetben ott, hol az egyházközségi bíróság alakítva van (egyh. törv. 276. §.) a presbitérium az ügyet (az ítéletet indokaival s az egyháztagnak kérelmével, felebbezésével vagy kifogásával együtt) az egyházközségi bírósághoz tegye át, az egyh. törvényben szabályozott rendes eljárás végett, a hol pedig egyházközségi bíróság alakítva nincs, maga a presbitérium tegye folyamatba, az egyházi törvény által szabályozott rendes eljárást, s az eljárás alapján hozzon új ítéletet.

Ezt az eljárást az az indító ok ajánlja, hogy ha a kifogásolt életű egyháztagnak a presbitérium határozatában megnyugszik, ez azt jelenti, hogy beismeri hibás voltát, vagy hogy más eredményt a rendes eljárástól sem várhat. Ebben az esetben nincs szükség a formalitásokkal terhelt

eljárásra, minthogy az ügy a felebbezési bíróság felülbírálása alá nem megy. Ha pedig az egyháztag magát a terhére rótt vétségben ártatlannak tartja, s így elítéltetése esetére a felebbezés várható, akkor meg kell adni a módot arra, hogy az első bíróság ítélete felülvizsgálható legyen, s ezt az által érhetjük el, ha a rendes eljárást lejárattjuk.

Ennek a javaslatnak elfogadása esetében kimondandó lenne, hogy alakszerű eljárás nélkül hozott határozat ellen, felebbezésnek helye nincs, egyedül azzal a kivétellel, ha a fegyelmi bíróság illetékessége s hatásköre ellen tesz a terhelt kifogást, a mely esetben e kérdés fölött az egyh. megyei bíróság határozna, ha azonban az elítélt a keresztszülői tiszttől tiltatott el, ha tőle a választói jog elvonatott, ha az egyházi tisztségek viselésétől vagy szolgálati alkalmazástól eltiltatott, viselt egyházi tisztségtől vagy szolgálatától megfosztatott s az egyház anyagi jótéteményeiből kizáratott, az esetben a rendes eljárás megindítását kérheti s a rendes eljárásban hozott ítélet ellen felebbezést használhat.

Megfontolást igényel, hogy büntettekért vagy vétségekért elítélt egyháztagok ellen hozott fegyelmi büntetés esetében nem volna-e helyesebb, kifogás folytán, a rendes eljárás megindítása helyett, inkább egyszerű felebbezést megengedni, minthogy ez esetben a bizonyító eszköz a bünt. bír. ítélete volna s ezen az alapon főleg, ha a védelem joga az egyházmegyén megadatnék, a felülbírálás lehető volna. Ezt a kérdést nyílt kérdésül hagyjuk fenn.

Végül még megemlítjük, hogy a fegyelmi büntetéseknek a gyülekezet előtt a templomban való kihirdetését véleményünkkel nem támogatjuk, mert ez a javulásnak útját vágja, azonban, hogy a fegyelmi büntetések hatályosságát fokozzuk, azt véljük kimondandónak: *hogy állami, vagy törvényhatósági tisztviselők megkeresésére s ha az egyháztag más egyházközségbe költözik át, vagy más egyházközségben akar alkalmaztatni, szolgálatot vállalni ez esetben hivatalból, a büntetés hatálya alatt a fegyelmi büntetés az állami hatóságokkal, törvényhatóságokkal, illetőleg annak az egyháznak presbitériumával, hová az elítélt egyháztag átköltözik, vagy a hol magát alkalmaztatni kívánja, közlendő.*

Ezeknek az elveknek és indító okoknak alapján a törvény javaslatot következőleg véljük szövegezhetőnek.

Ritók Zsigmond.

(Vége köv.)

KÖZÉLETÜNK.

Jegyzőkönyv,

mely felvétellett az új-szövetség Károli-fordításának átdolgozó munkatársai által Debrecenben, 1899. évi szeptember hó 21. napján tartott értekezleten.

Jelen voltak: Főtiszteletű Szász Károly püspök elnökle alatt, Kiss Áron, püspök, Fejes István, Radácsi György, Petri Elek, Szöcs Farkas, dr. Masznyik Endre, dr. Mayer Endre, Balogh Ferenc, Révész Kálmán, Hamar István, dr. Erdős József, ügy is mint jegyző.

1. szám. Főtiszteletű Szász Károly püspök úr, hivatkozással revisorokhoz Budapestről f. évi szeptember hó 7-én kelt levelére, szívélyes üdvözlés után előadja az egybegyült értekezlet célját s előterjeszti a revisorok hozzá küldött leveleit, melyekből kitűnik, hogy az egyes új-szövetségi iratok Károli-fordításának átdolgozására, a felszólított munkatársak kész örömmel ajánlkoznak.

Az érdemleges eszmecsere megkezdése előtt, az értekezleti tagok részéről és nevében Radácsi György, Isten iránt érzett hála kifejezésével hangot ad annak az örömmel, melyet egyen-egyen érzünk a felett, hogy az új-szövetségi Károli-fordítás átdolgozását ugyanazon buzgó és áldásos tevékenységű köztisztelt Elnökünk vezetése mellett kezdhethetjük meg, a kivel együtt, az ó-szövetségi kánon revízióját befejeztük. Ez alkalomból az értekezlet a múltra nézve őszinte köszönetét fejezi ki főtiszteletű Elnök úr iránt, a jövőre nézve pedig kívánja, hogy böles vezetése mellett a most meginduló munka is, sikeres és óhajtott befejezést nyerhessen.

2. szám. Olvastatott dr. Duka Tivadar úrnak és a britt és külföldi biblia-társaság titkárának, Watt úrnak f. hó 4-ről kelt levele, mely mindkettőben kifejezve van főtiszteletű Elnökünk eddigi eljárása s az ezután elért eredmény indokából a teljes elismerés.

Örvendetes tudomásul szolgál; s midőn értekezletünk ez alkalomból is őszinte tisztelettel örökíti meg a britt és külföldi biblia-társaság áldozatkészségéért érzett benső háláját és dr. Duka Tivadar úr nemes közreműködéséért s állandóan tanusított buzgóságáért ismételtelen köszönetet mond: őt díszdoktori kitüntetés alkalmából e jegyzőkönyv lapjain is hitsorsosi örömmel s tisztelettel üdvözli, áldást és kegyelmet esd életére s további közhasznú munkálkodására.

3. szám. Az 1. szám alatt jelzett ajánkozások figyelembe vételével, az új-szövetségi iratok Károli-fordításának revíziója és contrareviziója, az egyes munkatársak között a következő módon osztatott föl:

Máté és Márk evangélioma. Revisor: dr. Bartók György, contrarevisor: Radácsi György.

Lukács evangélioma. Revisor: Kenessey Béla, contrarevisor: Petri Elek.

János evangélioma. Revisor: Radácsi György, contrarevisor: dr. Kecskeméthy István.

Apostolok Cselek. Revisor: Petri Elek, contrarevisor: Kenessey Béla.

Római lev. Péter I. és II. lev. Jak. lev. Judás lev. Revisor: dr. Mayer Endre, contrarevisor: dr. Erdős József.

Korinthusi I. és II. lev. Revisor: dr. Masznyik Endre, contrarevisor: Radácsi György.

Galaták-, Timotheus- I. II. Titus-, Zsidókhoz. Revisor: dr. Erdős József, contrarevisor: dr. Masznyik Endre.

Efézus, Kollossé, Filippi és Filemonhoz. Revisor: Bancsó Antal, contrarevisor: dr. Erdős József.

Thessalonika I., II. János I., II., III. levelei. Revisor: Radácsi György, contrarevisor: dr. Mayer Endre.

János: Jelenések könyve. Revisor: dr. Kecskeméthy István, contrarevisor: Radácsi György.

4. szám. A fennebbi ponttal kapcsolatban Elnök úr bejelenti, hogy a revisorok és contrarevisorok által megállapított szöveg felülvizsgálatára, elnöklété alatt Baksay Sándor, Fejes István, dr. Bartók György, Dicsőfi József, Szóts Farkas és Petri Elek urakat kérte fel.

Tudomásul vétetik.

5. szám. Az értekezet a követendő irányelvekre nézve a következőkben állapodott meg:

a) alapul tekintendő a textus receptus.

β) A Károli-fordításban meglevő szakaszokra és versekre való osztás, valamint a nevek írása változatlanul meghagyandó.

γ) A parallel helyek felteendők, főtekintettel a tárgyi parallelizmusra.

δ) A nép ajkán élő közismert kifejezések megtartandók.

ε) A fejezetek tartalmi összegezése (felirata) revideálandó.

ζ) A revisorok és contrarevisorok véleményeinek eltérése esetén a döntés, illetőleg a szöveg végleges megállapítása a superrevisorok feladata leendő.

η) Az összehajtott félveknél csak egyik felére kell írni a szöveget, a másik fele fentartandó a contra- és superrevisorok számára.

θ) A revizióval kiki a jövő 1900. év január havának végére legyen készen, s munkáját contrarevisiorra küldje el az illetékes munkatárshoz és erről az elnökséget tudomás végett kiki értesítse.

6. szám. Elnök úr felkérte, hogy ezen jegyzőkönyvet 50 példányban kinyomatni, s tájékozás és tudomásvétel végett az érdekelteknek és a hazai prot. lapoknak megküldeni kegyeskedjék.

7. szám. Elnök az értekezetet áldás kívánásával berekeszti.

Jegyzette:
Dr. Erdős József.

Kmf.

Szász Károly,
elnök.

A dunamelléki egyházkerület közgyűlése.

Tartatott október 22. s következő napjain Budapesten. Természetesen istenisztelettel kezdődött, a minthogy ilyen egyházi gyűlések másként nem is kezdődhetnek. Az aztán mellékes, hogy az istenisztelet ott a gyülesteremben folyik-e le, vagy az Isten nyilvános házában. Budapesten ennek a helye a kálvintéri templom volt, a hol a 105. zsoltár kedves dallama után Szász Károly püspök imádkozott. Jelen voltak úgy a templomban, mint a közgyűlésen Szász Károlyon kívül elnöktársa Szilágyi Dezső főgondnok, Sziládi Aron jegyző, Szabó Péter, Dányi Gábor, Ádám Kálmán, Boosor Lajos, Szánthó János, Baksay Sándor, Dömök Péter, Konez Imre esperesek, Cseh Ervin, dr. Kiss Ernő, gróf Teleki József, dr. Hajós József, Szilassy Aladár, gróf Degenfeld Lajos, Kontra Kálmán, Csontos Andor stb. világiak, Szóts Farkas, Molnár Sándor, Katona Mihály, Benkő Imre, Szathmári Sándor tanárok stb. stb.

Világi főjegyzővé általános többséggel Hegedűs Sándor választott meg, Nagy Dezső és gróf Tisza István pedig tanácsbírákká lettek.

A lelkesvizsgáló bizottság jelentése szerint az első papi vizsgát Kórész Endre, Sörös Béla, Takori Imre és Patay Miklós egyhangulag jeles, Kustár Dániel és Kutassy Dezső egyhangulag jó, Pál Antal egyhangulag

elégséges eredménnyel tették le. A 2-ik papi vizsgálatra 6 segédlelkész jelentkezett. Ezek közül Körtvélyesi Istvánt és Eötvös Ferencet, miután írásbeli dolgozataikat a megszabott határidő után adták be, szóbeli vizsgára nem bocsátották; Molnár János pedig a szóbeli vizsgálatról visszalépett; így hát csak három vizsgázó maradt, név szerint Daróczi Antal, ki jeles, — Murányi János és Kulifai István, kik a második vizsgát elégséges eredménnyel tették le.

Azután következett a Szász Károly püspök jelentése. A kongruáról szólva felemlítette, hogy az okiratok a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez fel vannak terjesztve. A kongrua-ívek száma, melyekben a 800 frton alóli fizetések vannak kimutatva, az összes öt kerületből 1439. *Reményét fejezte ki a püspök, hogy a felterjesztett kongrua-ívek alapján a kiegészítések még a f. évi december 31-ike előtt folyósíthatnak; ha pedig az addig meg nem történhetnék és a kiegészítéseket csak a jövő évben utalványoznák ki: azokat mindenesetre az 1899. év január 1-től fogja a miniszter számítani.*

Szólt a püspök az egyházi teherviselés reformálásának a kérdéséről is és kimondotta, hogy a reformálás szükséges, mert az egyházi adózás rendszere a legtöbb helyen elavult és a legszegényebb osztályt terheli meg leginkább. *De idevonatkozó új és módosító törvényt csak az egyetemes zsinat hozhat.* Némely egyházi sajtó jajveszékéléseivel szemben hangoztatja a püspök, hogy nemcsak hogy nem látja az egyház végromlását, de még csüggedésre sem lát okot, sőt örömmel tölti el a nagyszerű fejlődés, melyen a magyar református egyház egy század óta a szebb jövő felé közeledett. Szóba hozta a káplánhiányt s hangoztatta azon *általunk nem helyeselhető* elvet, hogy elérkezettnek látja az időt, hogy azokat, a kiket a kerület felnevelt, a kerületben való szolgálatra kötelezze az egyházi hatóság. Ez az exclusivitas — épen akkor, a midőn az egész vonalon egységre törekszünk — üdvös semmiképen sem volna. Csak annyit követelhetünk meg, hogy a fent érintett ifjak a református egyház szolgálatában maradjanak. Mi a magunk részéről tovább nem mennénk.

A tárgyalás folyamán szóba jött a Német István alapítvány ügye s a közgyűlés kimondotta, hogy a kamat jövedelméből a budapesti theol. tanintézetből kezdve, a kecskeméti jogakadémia, a nagykőrösi tanítóképzőintézet, a kecskeméti, nagykőrösi, budapesti, halasi, kunszentmiklósi, gyönki gymnasiumok egy-egy kitűnő tanulója is sorrendben részesülnek 42—42 frtnyi segélyben.

Több kisebb-nagyobb fontosságú ügy elintézése után tárgyalták, dr. Szigethy Lehel előterjesztése alapján a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a *tanidő* újabb beosztását életbe léptető s az egyházi hatóságokhoz is megküldött rendeletét. A közgyűlés a kecskeméti jogakadémia tanácsának felterjesztésével egyetértőleg elhatározta, hogy tekintettel arra, hogy az új tanidő beosztásra vonatkozó miniszteri rendelet célja az, hogy az egyetemeken a szünidők megrövidíttessenek és a szorgalomszak meghosszabbíttassék, holott a kecskeméti jogakadémián az új beosztás a jelenleg érvényben levő kerületi szabályzat szerinti szorgalomszakot megrövidítené, tehát éppen ellenkezőjét eredményezné annak, mit a miniszter elérni akar: a kerület továbbra is eddigi szabályait fogja alkalmazni a tanidő beosztására vonatkozólag s erről a vallás- és közoktatásügyi minisztert felirathal értesíti.

Figyelmet érdemel ez a kerületi határozat azért,

mert ezzel a miniszteri leirattal a mi debreceni akadémiánk s esetleg a tiszántúli egyházkerület még csak ezután fog foglalkozni s itt a kérdés megoldása annál nehezebb, mert azon viszonyról fogva, melyben nálunk a jogakadémia a theol. akadémiával áll, e kettőt egymástól elválasztani nem lehet.

Okt. 23-án délután 4 órakor egyházkerületi értekezlet tartatott, melyen Lévay Lajos adta elő nézeteit a szórványokban élő reformátusokról.

Kik voltak jelen a MPIT. debreceni nagygyűlésén?

Püspökök: Antal Gábor, dr. Bartók György, Gyurátz Ferenc, Kiss Áron, Kun Bertalan, Szász Károly, Zelenka Pál = 7.

Esperesek: Bocsor Lajos, Bodor Géza, Dorogi Lajos, Dávidházy János, Görömbey Péter, Materny Lajos, Révész Kálmán, Szabó Károly, Széll Kálmán, Szabó János, Szánthó János, Sütő Kálmán, Zsigmond Sándor = 13.

Világi urak és úrnők: Hegedüs Sándor miniszter, Hegedüs Sándorné és leányuk, Bárdos Géza, Bernáth István, Balogh József, Bészler Károly, Bészler Károlyné, Bernáth Elemér, Bendl Henrik, dr. Benedek János, Boczán Elemér, Bencze Zsigmond, Csatai Gyula, Csath Zsigmond, Dobieczy Sándor, Dobieczy Sándorné, gr. Degenfeld József, Dóczy Imre, Erics Ernő, Fráter Barna, Fényes Endre, Gerster Miklós, Géresi Kálmán, György Endre, Horánszky Ernő, Hegyesi Vilmos, Hadházy Ferencz, Harkányi József, Horváth István, Hornyánszky Viktor, Igyártó Sándor, Ihász Lajos, Joó Istvánné, Juhász Mihály, Komlóssy Arthur, Kölcsey Sándor, Krasznay Ferenc, dr. Király Ferenc, Kiss Sándor, Kun Béla, Kozma László, Konecz Akos, Konecz Ákosné, Kálmán Lajos, Kókai Lajos, Lengyel Imre, Lestyán Adorján, Mihalovics Gyula, Márk Endre, Miskolczy Lajos, Mayer János, Oláh Károly, Pünkösty Ferenc, Pünkösty Ferencné, Padrah Sándor, Riesz Henrik, Rácz Gyula, Roncsik Lajos, Serli Ede, Szabó Kálmán, Szabó Kálmánné, dr. Szotyori Nagy Kálmán, Szliuka István, Szántó Győző, Széles Ilona, Széll Mór, Sziegmeth Károly, dr. Simonffy Béla, Simonffy Imre, V. Szabó János, V. Szabó Jánosné, Steinfeld Jenő, Sesztina Jenőné, Szádeczky Béla, Tóth István, dr. Tüdös János, dr. Tüdös Jánosné, Ujfalussy Béla, dr. Ujfalussy József, Veressné Szathmáry Teréz, Wessprémy Zoltán, Wessprémy Zoltánné, Vecsey Viktor, Vecsey Imre, Végh Gyula, Zádor Lajos, Zsigó Endre és a buji egyház gondnoka = 89.

Tanárok és nevelők: Dr. Bacsoni Lajos, dr. Bacsoni Lajosné, Balogh Ferenc, dr. Bartha Béla, Barla Jenő, Benke István, Butyka Boldizsár, Csik Dániel, dr. Csengey Gusztáv, Elek Lajos, dr. Erdős József, Eröss Lajos, Fazekas Sándor, Ferenczy Gyula, dr. Gulyás István, Hamar István, dr. Horváth Ödön, Hartmann János, Horváth Ferenc, Juhász László, Karai Sándor, dr. Karsa István, dr. Kardos Albert, dr. Kiss Áron, H. Kiss Kálmán, dr. Kérészy Zoltán, dr. Lányi Lajos, dr. Lányi János, dr. Masznyik Endre, Mayer Endre, dr. Nagy Zsigmond, dr. Nagy Károly, Nagy Elek, Orosz István, dr. Peczkó Ernő, dr. Pallagi Gyula, Petri Elek, Révész Lajos, Radácsi György, Sass Béla, Sass Béláné, Stromp László, dr. Szilávik Mátyás, Szóts Farkas, Somogyi Pál, S. Szabó József, Sinka Sándor, dr. Tüdös István, Vékony Sándor = 49.

Lelkészek: Andrassy Kálmán, Asztalos György, dr. Bartók Jenő, Balogh Ferencz, Bakos Pál, Benkő István, Bélték Lajos, Bodor János, Borbély József, Benkő Imre, Böör József, Biber József, Botos József, Biró Antal, Czece András, Csiki Ferenc, Csák Máthé,

Csánki Benjámín, Csutoros Albert, Csillény Lajos, Dicsőfi József, Elek József, Fekete Gyula, Fejes István, Fodor Sándor, Ferenczy Imre, Földváry László, Füle István, Gulyás Lajos, Gecsei Péter, Harsányi Sándor, Hajdu Albert, Hajdu Zsigmond, Hódy János, Hatvani Pál, Idrányi Barna, Illyés Endre, Keresztesi Sándor, Kutas Bálint, Kövendi Dénes, Korocz József, Kálmán Gyula, Kiss Albert, Kiss Lajos, Kálmán Dezső, Kálmán Farkas, Kozma Zsigmond, Kürthy Károly, Kónya András, Kótai Endre, Kripel István, László Gyula, Láposy János, Lévay Lajos, Mitrovics Gyula, dr. Márk Ferenc, Miskolczy László, Márton Gyula, Madarász Imre, Mády Lajos, Nagy Dániel, Némethy Lajos, Nagyváthy Ferenc, Nánássy Imre, Nagymáté Albert, Nagy Elek, Nagy Lajos, Oláh Péter, Ormós István, Órás Kálmán, Osváth Pál, Papp Imre, Porzolt Adám, Palesó Károly, Paykos Endre, Rác Gyula, Lic. Rác Kálmán, Révész Mihály, Szücs László, Sarkadi N. Imre, Sarkadi N. István, Szuhay Benedek, Szemes László, Szikszay Zoltán, Szikszay András, Szolnoki Gerzson, Szécsi István, Szabó Aladár, Szalóczy Pál, Szabó József, Szaboleska Mihály, Szabó Lajos (Hadház), Szabó Lajos (Nyirbátor), Szük Károly, Szabó Sándor, Soltész Farkas, Soltész László, ifj. Szilva István, Sárkány Lajos, Szép Ferencz, Szele György, Szobonya István, Somogyi Lajos, ifj. Székely József, Tamás László, Takács Ferenc, Török Imre, K. Tóth Kálmán, Torma Károly, Tóth Lajos, Ujj József, Uray József, Varga László, Varga József, Vass Mihály, Veres Bálint, Varga Károly, Vecsey Sándor, F. Varga Lajos, Veres Géza, Vásárhelyi Zsigmond, Zayzon János, Zoványi Jenő = 123.

Tanítók: Csurka István, Gerecz Károly, Kovács István, Sinka Lajos, Tóth Lajos = 5.

Az összes jelen voltak száma = 286. Minthogy azonban e névsor az ebédjegyek után van összeállítva, valószínűleg maradhattak még ki, főleg a debreceniek közül olyanok, a kik a gyűlésen voltak.

„Nem minden szabad nekünk, a mi tetszik s ha szabad volna is, nem mind használná.“

(Geleji Katona István.)

Szerencsésen megérkeztünk volna hát Exullal az egyenlő lelkesi fizetéstől az arányoshoz és a lelkesválasztásra nézve az egyházmegyei közgyűléstől a presbiteriumhoz is! Hála Istennek! Csakhogy eddig is vagyunk.

Az egyházi hatalom, a papság tiszte a hívők gyülekezeténél, a királyi papság és szent népnél van. Krisztus tette e teljhatalom törvényes örökösége a községet. Ez egyik alapelve a keresztyénségnek. Ez az egyháznak fogalma, mivolta. A lelkipásztori hivatalt csak ő ruházhatja bárkire is. Az ordinatiót: azt igenis végezheti püspök, senior.

A szentírásmagyarázatnak alapelve, hogy egyetlen tettet, mondást, szót sem szabad magában a töbitől elszakítva gondolni s értelmezni. Mindig fel kell kutatni a szülő okokat, a melyek azt a tettet, mondást, szót előidézték. Hogy a pásztori levelek tendenciája micsoda: már elmondtam volt; nem ismétlem. Titusra nézve Pál — mint Kálvin mondja — „non aliud spectat, quam ut Titus causam suscipiat, illicque ad peragendum Domini opus adjutricem porrigat manum.“ Azért — mint ugyan-csak Kálvin mondja — szól a levél a krétaiknak is, mert „colligere licet, Paulum non tam privatim scripsisse Tito, quam publice Cretensibus.“ Szól pedig keményen, élesen, — mint valódi barát és apostol — mert a túlzások fattyúhajtásait így kell lenyesni, még ha fáj is.

Felmutatja nekik, hogy a püspöki hivatalnak bizonyos hatalma, méltósága van, azért arra nem minden jöttment sehonnai való, s azért azt meg kell becsülni. Mint Bengel magyarázza: „Oeconomus Dei non est hominum mancipium, non mediastinus.“ Ezért írja elibök, hogy milyen embert válasszanak püspökké s milyet ordináljon Titus, Tit. 1, 6—9-ben (tehát ne álljunk meg Tit. 1, 5-nél, menjünk tovább) v. ö. I. Tim. 3, 1. kk. (Idevonatkozólag bátor vagyok — hogy a sok beszéddel unalmas ne legyek — ajánlani a Bernhard Weiss berlini professor „Lehrbuch der biblischen Theologie des neuen Testaments“ (5-te Auflage 1888.) c. művének 457. lapját. Ezért nem feszegeti a választási jogot, hanem az ordinálandó tulajdonságait, itt az apostol. Minek is feszegetné, hiszen a felől kétség sem volt az apostoli gyakorlatban, hogy kié az egyházi hatalommal való felruházás joga s kétség nem is lehetett, ha az apostolok Jezusnak a messiási községről adott fogalmát megértették. „Und es lag in der Natur der Sache, dass die Apostel die öffentliche Meinung und das Vertrauen der Gemeindeglieder als *entscheidendes Gewicht* in die Wagschale legten“, a mint egy írásmagyarázó mondja Csel. 14, 23. értelmezésénél, a hol a *χειροτορειν* (Károli választásnak fordítja) az apostolokra vonatkoztatva semmit sem jelenthet egyebet, mint az ordinatiót kéz företéttel. Ezt mutatja világosan Csel. 6, 3. k., a hol a diakonusok megválasztására eképen hívják fel az apostolok a községet: „Válasszatok (*ἐπισκέψασθε*) Atyámfiai ti közületek hét férfiakat, kiknek jó bizonyosságok legyen, kik Szent Lélekkel teljesek legyenek és bölcseséggel, kikre bizzuk ezt a dolgot, kiket állatának az apostolok eleikbe; kik mikor imádkoztak volna, az ő kezeiket reájok veték.“ (Mellesleg megjegyezve, a kéz företétel senki emberfiával Szent Lelket nem közöl, mint Exul tévesen hiszi, mert az csak symbolum s ha tudjuk azt, hogy mit symbolizál: akkor azt is tudjuk, hogy miért avatják fel *ma* egyedül a lelkészeket?)

Sohasem állítottam azt, hogy a lelkészválasztás módját kizárólag a szentírásból öröklődjünk meghatározni, sőt, a kik figyelmökkel megajándékozni szivesek voltak eddig, észrevehették, hogy én a vallásos társas életet merev formák közé szorítani nem óhajtom, mert Jézus sem akarta ezt, mint az új bor és ő tömlő példájának mutatja. Formáknak azonban mégis lenni kell a társas élet természetéből kifolyólag. E formáknak rugalmasaknak kell lenni s ezért nem járhatunk mindig s mindenütt az ő ker. egyház példája után. Révész Imre is ezt mondja: „a protestáns egyházi élet alapelvei nem kívánják azt, hogy az öskeresztyén egyház példája mindenben kötelező legyen reánk nézve. Nagyszámú oly törvényes és üdvös intézkedések lehetnek és vannak a mai kor protestáns egyházaiban, melyeknek mását nem találjuk fel az őskeresztyén egyházban, de azért az egyháznak az új szövetségi szentírások szerinti fogalmával megegyeznek. Ott van p. o. a lelkészi gyámintézet vagy nyugdíjintézet, a mi, kötve hiszem, hogy lett volna az ősegyházban, mégis üdvös mert az egyháznak fogalmával megegyezik. De hogy a lelkészeknek nem a gyülekezeti tagok által való választása megegyeznék az egyháznak az új szövetségi szentírások szerinti fogalmával: kötve hiszem, mert ez kizár minden papi rendet, vagy ehhez hasonló szerkezetet. Itt a községtől, annak tagjaitól a Krisztus testének tagjaitól ered a lelkészi hivatal. Jegyezzük meg, hogy az egyháznak nemcsak kifelé, hanem befelé is autonómiája van, vagyis kizárja a papi rendet, és a gyülekezetek keresztyéni jogainak meg-

sértését, a mi megint nem azt teszi, hogy independensek, rideg, túlzó presbitériánusok legyünk, esperest, püspököt, egyházmegyét, kerületet töröljünk el — ilyet ma senki sem akar cselekedni — és ép erre a túlzó independentismusra és nem másra jegyzi meg a Geleji Katona LXXXV-ik kánona: „quamquam enim monarchiam illam et hierarchiam antichristianam, merito damnamus ac rejicimus, neque tamen anarchiam quoque, aut politiam cyclopicaam, in qua nemo audit neminem, et quae monarchia ipsa est longe pestilentior, in ecclesiis nostris ferre possumus, sed aristocraticum quoddam, seu potius aristocratico-democraticum ecclesiae regimen amplectimur.“ (Im itt van a szülő oka ezen kánonnak.)

Különben mint Révész Imre megjegyzi „a Geleji Katona féle XCIX-ik kánon határozottan elfogadja elvileg a presbiteri igazgatást s nemzetünk sajátosságos körülményei s a világi rend miatt nem látja ezt oly mértékben életbeléptethetőnek, mint néhol külföldön van. Egyébiránt, hogy a nép a papválasztásban tényező részt vegyen s hogy az egyháztanácsba a tisztessé polgári férfiak rendesen behívassanak, egyáltalában nem tiltja. Még világosabban kifejezi magát a szatmárnémeti-izsinat 6-ik végzése.“ És hogy fogta fel nagyon helyesen és világosan Révész Imre „az egyes gyülekezetek“ szerepét? Így: „Azon protestáns egyházban, mely a maga önkormányzati jogát, mint saját életének egyik főfeltételét s ennél fogva legfőbb kincsét, hiven meg akarja tartani, az egyházi hatalom, az egyes gyülekezetek elidegeníthetetlen birtoka. Az egyházi hatalom súlypontját másuvá helyezni, vagy *annak birtokát bármiként megosztani lehetetlenség* a nélkül, hogy a protestáns egyház fogalmával s alapelveivel veszélyes ellenkezésbe jöjjünk. Semminemű oly hatalomgyakorlás, törvényhozás, végrehajtás, kormányzat vagy intézkedés nem lehet tehát, az egyház kebelében, melynek alapja és forrása nem az egyes gyülekezetek többségének akarata. Ezek szerint, midőn az egyes gyülekezetek esperesti, superintendensi és más hivatalokat, különféle gyűléseket és törvényszékeket alkotnak, nem urakká tették és teszik ezeket, mert az ő úrok a vallás dolgában csak egy t. i. a Jézus Krisztus, nem is az egyházi hatalom birtokát adták által azoknak, hanem csak a törvény értelmébeni gyakorlását bizzák azokra. *A törvényhozásnak tehát ekképen szerkeszteni az egyházi társadalom gépezetét, hogy az egyes gyülekezetek jogaiktól meg ne fosztassanak, kiskorúságba ne taszittassanak s mind önön kebelükbeni törvényszerű intézkedéseikben, mind az egyházi gépezet felsőbb fokaira való hatásukban sem bureaucraticus, sem aristocraticus vagy hierarchiai elemek és előjogok által ne gátolhassanak...* Noha ugyanis a reformatiót követő századokban a hűbéri viszonyok s a költségek legnagyobb részének jogi kiskorúsága miatt mind az egyház fenntartásának, mind az egyházi hatalomnak súlya az aristocratiára és a papságra esett: most azonban már a hűbéri viszonyok megszűnése, a népnek magasabb emberi, polgári és egyházi öntudatra való emelkedése s a polgári viszonyoknál fogva az aristocratia életszerepének is megváltozása s több rendbeli körülmények azt *javallják nekünk, azt kívánják tőlünk, hogy az egyház fenntartásának és virágzásának súlypontját az egyes gyülekezetekbe helyeztessük s ennél fogva azoknak a lehető legszabadabb mozgást engedjük.* Így ír Révész Imre 1857-ben, 31 éves korában. És ha ma élne, ma 73 éves korában ugyanígy írna, ebben a tárgyban. A ki különben tájékozódni akar a felől bővebben is, hogy mit jelent ma a községi életet boly-

gadni, annak területére jogsértésekkel törni be: olvassa meg Eötvös József nagy művét a XIX. század uralkodó eszinéi felől, majd akkor másképen beszél és más világításban látja a mai viszonyokat.

Csánki Benjámín.

(Vége köv.)

Az ágostai evangélikusok egyetemes konventje.

Az ágostai evangélikusok Deák-téri gymnasiumának disztermében okt. 18. nyílt meg az evangélikus egyház egyetemes konventje és okt. 20-án rekesztetett be. Az egyetemes gyűlést, melyet ünnepies istenisztelet előzött meg, báró Prónay Dezső egyetemes főfelügyelő nyitotta meg, nagy hatást keltett beszéddel, melyben főképp az egyházpolitikai törvényeknek az ágostai evangélikus egyházra való hatásával foglalkozott tüzetesen.

Egyházunk zsinati szervezkedése mellett — ugymond — ez évtizednek második, nem kevésbé fontos eseménye az ugynevezett egyházpolitikai törvények megalkotása. Ezen törvények hatásáról egyházunk élére igen különféle és eltérők a nézetek. Némely részről olyan véleményeket hallunk, sőt olyan hivatalos jelentések is tétetnek, hogy az ugynevezett egyházpolitikai törvényeknek káros hatása egyházunkra nézve nem igen tapasztalható, másrésztől ennek éppen az ellenkezőjét vallják és állítják hivatalosan is. Nincsen okunk arra, hogy ezen ellentétes vélemények és nyilatkozatok valódiságában kételkedjünk. Az ellentétes vélemények mindenike igaz arra a körre nézve, a melyből származnak. De mivel számos oldalról történik utalás arra, hogy az egyházpolitikai törvényeknél fogva az egyházi viszonyok rosszabbra fordultak. és ezzel szemben a legkedvezőbb nyilatkozatok sem terjednek túl azon, hogy az egyházpolitikai törvények valami különös kárt nem okoztak, a legkedvezőbb nyilatkozatok sem képesek ellensúlyozni a kedvezőtleneket vagy aggodalomkeltőket. Kétségtelen tehát, hogy az ugynevezett egyházpolitikai törvények az államra nézve tetemesen megkönnyítették az egyházakat közelről érintő, gyakran nehéz kérdések elintézését, növelték az állam hatalmát, illetőleg az azt képviselő kormány befolyását, de nem mozdították elő a vallási türelmet, a felekezetek közötti békét. Mindezeknél fogva ezen törvényeknek hatását egyházunkra valami üdvösnek nem mondhatjuk. De a külső hatást nagyon aggasztónak mégsem találom, mert nagyobb veszedelmeket állott már ki egyházunk, hevesebb támadásokkal is meg tudott küzdeni.

De valóban aggodalmat kelthetne az, ha a türelmetlenségnek támadólag föllépő szelleme egyházunkban is nyilvánulna, mert ez ellentétben áll egyházunk lényegével, az evangéliumi szeretet szellemével, a melynél fogva a szeretet, türelem, békeség hirdetése és tanítása az egyház főadata, a szeretet hirdetése még azokkal szemben is, kik azt nem viszonozzák, a türelemnek gyakorlása a türelmetlenekkel szemben is, a békeségnek hirdetése a háborgókka! szemben is, a bocsánat a tévelygőkkel szemben is, az áldásnak meg nem tagadása még az átkozódókkal szemben sem, mert meg vagyunk írva: „Áldjátok azokat, kik titeket átkoznak“. Ez pedig ke l, hogy egyházunk szellemét átlengje.

A lelkes éljenzéssel fogadott megnyitó beszéd után előterjesztette évi jelentését, majd felolvasták gr. Khuen Héderváry Károly horvát bán átiratát, a melyben tudatja, hogy a zsinati törvények hatása Horvátországra is kiterjesztetett. E szerint tehát Horvátországban külön esperesség fog felállíttatni.

Zelenka Pál püspök jelentést tesz a német császár kíséretében tett jeruzsálemi útjáról. Leirja útjokat Kon-

stantinápolytól Jeruzsálemig, jeruzsálemi életüket, az ünnepek sorrendjét, az új jeruzsálemi templom felszentelési aktusát, a bethlehemi árvaház felavatását s megható hangon említette fel azt a kitüntető fogadtatást, a melyben a császár és császárné őt fogadták. Egy sátorban rögtönzött teaestély alkalmával a császár egynegyed óráig, a császárné tíz percig beszélgetett vele. A felszentelés ünnepén a császár egy kis bronz emléktárgyat nyújtott át neki, a melynek egyik oldalán az új templom, másik oldalán a császár arcképe látható. Azonkívül a felszentelési okmányt is megküldte neki a császár. Mindkét emléktárgyat az irattár részére ajánlja fel. Jelentése végeztével azt indítványozta, hogy az egyetemes gyűlés küldje el hálás köszönetét a német császárnak azért a kitüntetésért, hogy a magyar egyházat újból kegyes volt meghívni. Mondassék köszönet egyuttal Prónay Dezső egyetemes főfelügyelőnek is, a ki a jeruzsálemi út költségeit saját erszényéből fedezte.

Az emléktárgyakat, úgyszintén a jelentést is irattárba helyezni határozták.

Strompf László tett jelentést ezután a pozsonyi ev. theologia lefolyt tanévről, mire a konvent elhatározta a theologiai tanárok fizetésének rendezését.

Giauf Pál egy tervezetet terjesztett a konvent elé az akadémiai tanárok nyugdíjügyére vonatkozólag. A konvent az előterjesztett tervezetet elfogadta.

Góbi Imre, a pesti ev. gymnasium igazgatója és a tanügyi bizottság előadója heterjeszti a tanügyi bizottság jelentését.

Nagyobb vita fejlődött ki a késmárki liceum ügyénél. Ez ugyanis államsegélyt akar kérni, de van egy százezer forintos alapítvány, melyet csak úgy vehet át az intézet, ha autonom felekezet marad. Most már az a kérdés, vajjon autonomnak tekinthető-e a liceum vagy sem. A tanügyi bizottság nem tartotta magát illetékesnek e kérdés eldöntésére, ezért a kérdést a jogügyi bizottsághoz teszik át s ha ez úgy találja, hogy jogi akadály nem forog fenn, a liceum azonnal felírhat az államsegélyért.

A vasúti kedvezményekre vonatkozólag elhatározta a konvent, hogy e tárgyban felírnak a kultusz- és kereskedelmi minisztereknek a kedvezmény megadása iránt.

A tiszáninneri kerület azt javasolja, hogy vallás-tanárok képesítésére alkottassék külön vallásánárképesítő bizottság. A konvent a vallásánárképesítést a lelkészvizsgáló bizottságokra ruházta.

Kiegészítették ezután a különféle bizottságokat, melyeket halálesetek és lemondások meglékeltek. Így az hitv. ev. egyházat és az ev. ref. egyházat közösen érdeklő ügyekre kiküldött bizottságot Nádosy Kálmánnal és Kubinyi Gézával egészítették ki.

Ezután dr. Horváth Ödön kir. tanácsos, az eperjesi jogakadémia dékánja, a tiszai ág. ev. egyházkerület felterjesztéséhez szól hozzá, mely azt kéri, hogy az eperjesi jogakadémián, mely a hazai ág. evangélikusok egyetlen ilyenü tanintézete, az egyház egyeteme vállalja el állandóan egy tanszék fentartását.

A kérelem áttétetett a közalap-bizottsághoz azzal, tegyen a jövő évben, előterjesztést a kérelem teljesítése tekintetében.

A bányai egyházkerület ama javaslatát, hogy a különböző vallásfelekezethez tartozó házasulandók gyermekeinek vallására nézve az 1894. évi XXXII. t.-c. I. szakaszában felsorolt hatóságok előtt kötött megegyezések hiteles másolatban a házasulandók illetékes lelkészeivel is közöltessenek, az egyetemes gyűlés oly indokolással veti vissza, hogy a miniszter már a múlt évi felterjesztést hagyta jóvá, így tehát az ujab felirat is teljesen céltalan lenne.

A dunáninnyi egyházkerület felterjesztést intézett az egyetemes gyűléshez, melyben elpanaszolja, hogy a politikai hatóságok az egyházi hatóságok kikerülésével küldik meg intézkedéseiket a tanítóknak. Ez ügyben az egyetemes gyűlés már egy ízben feliratot intézett a miniszterhez, a ki a mostani konventhez intézett válszában egyes konkrét esetek felsorolását kívánja, mint-hogy így általánosságban nem intézkedhetik.

Felebbeszékek s egy-két jelentéktelenebb indítvány letárgyalása után báró Prónay Dezső egyetemes felügyelő a konventet néhány lelkes szóval berekesztette.

IRODALOM.

Egyházi beszédek. Irta Arany Gusztáv kecskeméti ev. ref. s.-lelkész. Ára 1 forint 10 kr. Kecskemét, 1899. 8° 168 l. Tartalmaz 18 beszédet, még pedig 1—1-et Ujévre, Böjtre, Nagypéntekre, Húsvétra, Tavaszra, Pünkösdre, Aratásra, Reformáció emlékünnepe, Karácsonyra, Év utolsó napjára és 8 közönségeset. A könyv Sárközy Ágnes és Sárközy Julia úrhölgyeknek, a kecskeméti ref. egyház áldozatkész és buzgó tagjainak van ajánlva, s előszót *Farkas József*, budapesti theol. tanár irt elébe. Ebből tudjuk meg, hogy a szerzőt hívei készítették beszédeinek kinyomatására, a mi ritka tünemény nálunk s minden-esetre mutatja, hogy az ifjú s.-lelkész nagy hatást ért el szónoklataival. Most az a kérdés, hogy igazolják-e kiadott egyházi beszédei ezt a hatást? Az bizonyos, hogy Arany Gusztáv nem közönséges tehetség és beszédei nem tartoznak a tucatbeszéd közé. Modern szónok minden ízében: gondolataival, formáival, fordulataival, előadásának egész módjával. Meg tudja ragadni a pillanatot, az alkalmat, de meg tudja találni a hangot és a formát is, hogy a hallgatóság lelkébe, mint termékeny talajba hintse el a gyümölcsöző szent ígét. Igen frappans példa erre a reformáció emlékünnepi beszéde a maga új, mindenestre hatásos tartalmával. De más is van ilyen a kötetben s mutatja, hogy Arany Gusztáv nem a felszínen jár, hanem a mélyére lát egyháztársadalmunk bajainak. Gondolatmenete sokszor rhapsodikus, stílusa általán sententiosus; hatásra számító, rövid mondatokat szerkeszt. Olyanformán, mint a hogy a Pap Károly és dr. Kecskeméthy István beszédeiben látjuk, a kiket, úgy látszik, példaképen tekint. De Szilády Jánostól is sokat tanul. Bizonyos, hogy Arany Gusztáv még forrnia, tisztúlnia kell gondolatban, tapasztalatban, formában egyaránt, de akkor aztán igazán minden tekintetben értékes beszédekkel fogja hazai egyházirodalmunkat megörvendtetni. Addig is a legjobb reménységgel ajánljuk első kötetét.

Kulcsár Endre, debreceni ev. ref. főgymn. tanárnak *Magyar Stilisztiká-ját* (Budapest, 1899. Lampel Róbert. Ára füzve 90 kr, kötve 1 frt 10 kr) a gymnasiumok és reáliskolák számára 2310. eln. sz. a. tankönyvvül engedélyezte a miniszterium. Ez alkalmából idézzük a *dr. Váczy János* hivatalos bírálatának befejező sorait, melyekben nézeteit összefoglalja s a tankönyvet általában véve jellemzi: „Egészen véve — úgy mond — Kulcsár E. jelen művét nem tartjuk ugyan különös nyereségnek . . . mivel azonban az alapvetés lélektanilag egészen helyes, az egyes részekre való átmenet természetes, példái nagyrészt helyükön valók s lelkiismeretes tanítás mellett értékesíthetők, az előadás nyelve egyszerű és tárgyhoz illő, s másfelől az érintett hibákat egy esetleges második kiadásban remélhetőleg készséggel kijavítja a szerző: véleményem szerint az idézett könyv

a középiskolák IV-ik osztálya számára engedélyezhető.“ A bírálat egyébütt is elismerőleg emeli ki különösen azt, hogy a szerző lélektani alapon indul el és fejteget s e tekintetben hasznos újításai vannak.

A halotthamvasztásról egészségi, gazdasági és különösen zsidó s keresztyén vallási szempontból. Irta *dr. Masznyik Endre*, az egyet. evang. theol. akadémia igazgató-tanára. Ára 40 fillér. Pozsony, 1899. 8° 32 l. Az érdekes füzet írására szerzőt az az aktuálitás indította, hogy a bécsi *Flamme* nevű egyesület Pozsonyban is kísérletet tett egy fiók halotthamvasztó egyesület alakítása s ennek révén egy krematórium felállítása végett és hogy a pozsonyi tanács el is határozta, hogy a mennyiben a kir. magyar kormány megengedi a krematóriumnak magyar területen való felállítását, a város törvényhatósága nem ellenzi. hogy a kérvényező egyesület azt Pozsonyban felállítsa. Jelenleg tehát a kormánytól függ: lesz-e vagy sem Pozsonyban krematórium? — dr. Masznyik ismert erős logikájával és erőteljes stílusával veszi — némi történeti ismertetés után — bírálat alá a halotthamvasztást: 1. egészségi, 2. gazdasági, 3. vallási [a) zsidó vallási, b) keresztyén vallási] szempontból, kimutatván, hogy a halotthamvasztást nem követelik sem az egészségi, sem a gazdasági szempontok. E téren sem a temetésnek, sem a hamvasztásnak nincsenek egymás felett különösebb előnyeik. Keresztyén álláspontból a halotthamvasztás ellen kifogást emelni nem lehet. A halottak eltakarítása voltaképpen nem is vallási és theologiai, hanem természettudományi és társadalmi kérdés. E téren kell eldönteni azt, hogy a holtak eltakarításának mely módja célszerűbb? Nekünk csak arra legyen gondunk, hogy a nép a feltámadás hite dolgában is világosan lásson és tudatlanságból a halotthamvasztás miatt hitében meg ne botránkozzék. Egyébként pedig, míg a tudósok meg nem győznek arról, hogy a halotthamvasztás egészségügyi s gazdasági szempontból feltétlenül szükséges, maradjunk a temetkezés, mint régi és kegyeletes keresztyén szokás mellett.

Megjelent a „Közlöny“, a debreceni hittanszaki önképzőtársulat köréből c. ifjúsági lap XXX. évfolyamának 1-ső száma *Uray Sándor* IV. éves és *Nánássy Lajos* II. theologusok szerkesztésében ifjúságunk törekvéseit szép színben feltüntető, komoly tartalommal. Uray Sándor még ily címen is emelkedik: „Gondolatok a Hegedüs Sándor beszédéről“. A havi Közlöny előfizetési ára egy évre helyben 1 frt 50 kr, vidékre 1 frt 70 kr. — *Lovász János* „*Alföldi képek*“ címmel a debreceni népéletből vett novelláira hirdet előfizetést. A könyv a Csokonai kör egise alatt fog megjelenni a karácsonyi ünnepekre. Előfizetési ára 1 frt, vidékre 1 frt 10 kr.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Apró hírek.** *Sáfrány Lajos*, s.-lelkész és tanárjelölt, ki a debreceni bölcsészeti akadémián a folyó évben a hellén művészet történetéről special-collégiumot tart önkéntes vállalkozás folytán, a tanári kar beleegyezése és a felsőbbség jóváhagyása mellett, mint supplens a főgymnasiumban is tanít, még pedig a IV. B. osztályban a történelmet és a VII-ik osztályban a vallást. — *A pápai ev. ref. egyház* Kis Gábor halálával megüresedett lelkészi állásának betöltésére vonatkozólag a presbitertum az egyházközség óhajának megfélelően egyhangúlag elhatározta, hogy a lelkészi állást meghívás

utján, még pedig *Kis József* pápai theol. tanárral s a Dunántuli Prot. Lap szerkesztőjével óhajtja betölteni. — **A pápai ev. ref. nőegylet** legközelebb 40 gyermeket ruházott fel téli ruhával és lábbelivel. Továbbá *Faragó János* titkár indítványára elhatározta a választmány, hogy a valláserkölesi élet ápolására nov. 5-től kezdve vallásos estéket tart. — **Ifjaink a külföldön.** Évről-évre számosan látogatják debreceni kollegiumunkban végzett ifjak a külföldi egyetemeket. Eddig Anglia, Német-alföld, Németország és Schveiz voltak a keresettek. Újabban Páris vonzza ifjuságunkat, de azért másfelé is mennek. Tavaly pl. Párisban voltak: *Soltész Elemér*, s.-lelkész, volt szénior és *K. Kiss József* jogász. Most *Bogdán Lajos* volt szénior készül Párisba. A mult évben még *Sáfrány Lajos* tanárjelölt Münchenben. *Veress István* s.-lelkész Bâselben képezték tovább magukat.

— **A Religio** „Hegedüs minister debreceni protestáns beszédének mélységei a keresztyén igazság megvilágosításánál“ címen így kezdi egy cikkét: „Az ékesszólás minden varázsával rendelkező minister tenger-mélyértelmű beszédének felszínén a világért sem árulta volna el, hogy beszédének tulajdonképpen két éle van. Egyik a vallástalansággal, a másik a vallásnak a protestantizmustól különböző alakja, legfőbb ellentéte, a katolikus vallással szemben kíván érvényre emelkedni. Amanak van szentelve minden, a mi e beszédben ragyog és átlátszó; emennek egy-két odavetett frázis s úgy látszik mintha talán csak véletlenül kisorsrant, kétfelé is érthető szó állna szolgálatára, ott, hol a „compelle intrare“ eltörléséről, „Debrecen levegőjéről“ a „magyar protestantizmus fókuszáról,“ „hódításról“ a „győzelem biztos reményével“ felvett „küzdalemről“ van szó. És ha csakugyan az lett volna e ministeri vallásos beszédnek egyik célja, hogy prot. atyánkfiai a katolikus vallást is szem előtt tartásuk hódításaikban, „biztos, reménnyel a győzelemre“: akkor nekünk csakugyan szavunk van az ily protestáns önbiztatáshoz és köteleességünk azt a maga kellő értékének fölismérésére ráutalni. És ezt tőlünk senki rossz néven nem veheti. Mert hiszen magunkat védeni és vallásunkra vonatkozólag világos helyzetekre törekedni egy kicsit tán jogunkban is áll, köteleességnek pedig, elég nagy köteleességünk. A protestantizmusnak „biztos reménnyel“ lehet győzelmet, sőt győzelmeket, akár 100 és 1000 győzelmet is ígérni és várni. Csak egy győzelmet nem lehet sem ígérni sem várni: a katolikus egyházzal szemben véglegeset. Szabad legyen protestáns atyánkfiait figyelmeztetni *Lerini Vince* „*Commonitorium*“-ára.“ Leírja aztán a Religio, hogy mit jövendől Vince pater az eretnekségekre, hogy hogyan dőlt meg az egykor áfrikai ujrakeresztelők országos és az arianismus világuralma. „Universa — mondja az öreg *Commonitorium* — tamquam somnia, tamquam fabulae, tamquam superflua, abolita, antiquata, calcata sunt.“ Ezt ajánlja a Religio a magyar protestantismus figyelmébe is, a midőn a kath. egyház ellen készül hadba szállni és magának örökéletet akar vindicálni. Mert — mint más helyen mondja az épületes cikk — a prot. vallás csak vélemény ám, nem egyéb, sőt több, de azt már nem meri kimondani. Mi azonban kimondjuk, hogy mindezeket nem tartjuk komoly beszédnek s csak mint curisummal foglalkozunk velök. Mert jámbor *Lerini Vincével* hozakodni elő és belőle jövendőgetni most legalább is mosolykeltő. Hogy pedig a protestantismus fenmarad-e mindvégiglen, — arra azt feleljük, hogy igen is fenmarad, sőt terjed mindaddig, míg az örökkévaló evangélium alapján áll, de azonnal megginog, mint a katolicismus, sőt meg is semmisülhet, mihelyt eltér a tiszta evangéliumtól.

— **Ref. gymnasiumok segélyezése.** Az 1900-ik év állami költségvetésében az alábbi ref. gymnasiumok vannak a feltüntetett segélyösszeggel felvéve: Békési ev. ref. gymn. 12.000, budapesti ev. ref. gymn. 32.000, csurgói ev. ref. gymn. 31.400, gyónki ev. ref. gymn. 5.000, hajdunánási ev. ref. gymn. 6.000, h.-m.-vásárhelyi ev. ref. gymn. 26.000, karcagi ev. ref. gymn. 6.000, kecskeméti ev. ref. gymn. 14.000, kisujszállási ev. ref. gymn. 28.000, kolozsvári ev. ref. gymn. 16.000, m.-vásárhelyi ev. ref. gymn. 8.000, m.-szigeti ev. ref. gymn. 30.000, mezőturi ev. ref. gymn. 16.000, miskolci ev. ref. gymn. 30.000, nagykovácsi ev. ref. gymn. 18.000, pápai ev. ref. gymn. 32.000, rimaszombati egyesült prot. gymn. 32.000, s.-szt.-györgyi ev. ref. gymn. 32.000, szászvárosi ev. ref. gymn. 24.000, szatmári ev. ref. gymn. 26.000, sz.-udvarhelyi ev. ref. gymn. 20.000, zilahi ev. ref. gymn. 30.000 korona. Ezekon kívül szerződés nélkülieknek 24.600, a nyugdíj-intézetnek 120.000, befektetésre 204.000 koronát irányoz elő a jövő évi állami költségvetés.

— **Reformációi emlékünnepek.** Október 31-ét, a reformáció évfordulóját kedden d. u. 4 órakor a főiskola dísztermében ismét meg fogja ünnepelni a főiskolai énekhar közreműködésével a collegium theologiai akadémiájának önképzőköre. Az emlékünnepek sorrendje a következő: 1. Ima, Kreuzertől. Éneklí a főiskolai énekhar. 2. Alkalmi megnyitó beszéd. Tartja dr. Erdős József felügyelő tanár. 3. Zwingli. (Óda.) Irta és szavalja Kovácsi Kálmán. 4. „Ó, dicső nap, váltság napja!“ A XXXV. zsoltár dallamára éneklí a főiskolai énekhar. 5. Séllyei M. Istvánról. Irta és felolvassa Papp Gyula. 6. Luther éneke. Éneklí a főiskolai énekhar. 7. Záróbeszéd. Tartja Kiss Tamás. 8. Közének. A 179. dicséret 10. verse. — A debreceni ref. főgymnasium tanári kara a gymn. ifjuság számára okt. 31-én d. e. 11 órakor külön ünnepélyt fog tartani az oratoriumban, a melyen S. Szabó József főgymn. tanár fog imát és ünnepi beszédet tartani. — A kolozsvári theol. fakultás internatusának ifjusági egylete ugyancsak okt. 31-én délután 5 órakor a fakultás dísztermében emlékünnepet tart.

— **Igazolásul.** Rózsa Sándor debreceni főiskolai pénztárnok úr fölkérése folytán közöljük az alábbi sorokat: „A Debr. Prot. Lap 43-ik száma a Különlék között a főisk. igazgató-tanács egyik albizottságának működéséről emlékezvén meg, sajnosan hozza fel, hogy rendszabályok s az egyházkerületi közgyűlés világos és határozott rendelkezései ellenére a főisk. számadásokat nem tárgyalhatta, minthogy a pénztári és számvevői hivatal munkájának megkésése miatt e számadások a gazdasági tanács által még nincsenek megvizsgálva. A h iradás — nem említvén meg a késedelem okát — ebben az alakjában kedvezőtlen színben tünteti fel a késedelmező hivatalokat. Ezeknek reputációja elengedhetetlenül megköveteli annak kifejezését, hogy a késedelmet hosszú ideig elháríthatatlan nehézségek okozták. Nevezetesen, jórészt a számadások készítésének siettetése miatt már három előző évi számadásban megoldatlanul maradtak az intéző hatóságok előtt eléggé ismeretes s még az 1891/2—1894/5. évi számadásokról átszarmazott azok a nehézségek, melyek a differenciális pénztári maradvány elosztása s a Gy. E.-féle tételeknek számviteli rendbehözása útján lettek volna elintézendők. A pénztári hivatal személyzete, az engedélyezett szabadságidő igénybevétele nélkül, f. évi június hó óta egész nyáron át október hó végéig naponként 4—5 órai munkával töltötte meg a hivatalos órákat, csakhogy ama világos és határozott rendelkezések teljesítésének útjában ne álljon. Mikor pedig a nehézségek elhárítása miatt több, mint öt heti időt veszített: a munka késé-

delmének okáról a koll. gazdasági tanácshoz a 898-ik jkvi szám szerint megtette a kellő jelentést. Midőn azért a coll. pénztári hivatal személyzete összes erejének és idejének feláldozásával azért küzd, hogy az *önhibáján kívül* felmerült több éves számadási nehézségeket végre-valahára kiküszöbölje a számadásból, s e miatt a különben is rövid időre (jul. 15-től aug. 15-ig) szabott terminusról a számadás benyújtásával megkésik: kése delme teljesen indokolt. Ha aztán a pénztári hivatal késik: természetes, hogy a számvevői hivatal is lekésik a rendelt határidőről. Egyébként jelezhetem, hogy a kívánt számadás ma már számvevőileg meg van vizsgálva, s azonnal át lesz téve a tanácselnökség által a pénzügyi bizottsághoz. *Rózsa Sándor*, koll. pénztárnok.

— **Az egyházkerületi tanügyi** bizottságnak és a debreceni ref. főiskola igazgató-tanácsának lapunk zártakor tartott üléseivel jövő számunkban foglalkozunk.

— **Halálozás.** Vettük a következő gyászjelentést: „Alulírottak úgy a magok, valamint az összes rokonság nevében fájdalmas szívvel tudatjuk a forrón szeretett anyának, nagyanyának, illetőleg dédanyának nagytiszteletű *özv. Bakesy Laszlóné, szül. Szendrői Szendrey Juliánnának* életének 89-ik évében hosszas szenvedés után, folyó hó 18-án történt gyászos elhunytát. A megboldogult kedves halott hült tetemei folyó hó 20-án délután 3 órakor fognak az ev. ref. egyház szertartása szerint a dereeni ev. ref. temetőbe örök nyugalomra helyeztetni. Dereen, 1899. okt. 18-án. Bakesy Gyula ref. lelkész és neje Csighy Piroska, Bakesy Róza mint gyermekei. Simon Margit férj. Kereszthury Gyuláné. Bakesy László, Elemér. Tihamér, Gyula. Ilona, Piroska, Ferike, Erzsike, Béla unokák. Keresztury János dédunoka.“ Legyen nyugalma csöndes, és áldott emlékezete!

TARTALOM-JEGYZÉK: A tudomány vallástétele. Protestáns. — Egyházi fegyelem. Ritoók Zsigmond. — Közéletünk: Az újszövetség Károli-fordításának átdolgozó munkatársai által Debrecenben tartott értekezlet jegyzőkönyve. — A dunamelléki egyházkerület közgyűlése. — Kik voltak jelen a MPIT. debreceni nagygyűlésén? — „Nem minden szabad nekünk, a mi tetszik s ha szabad volna is, nem mind használ.“ Csánki Benjámín. — Az ágostai evangélikusok egyetemes konventje. — Irodalom. — Különfelek.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társ: **Eröss Lajos.**

Pályázat segédlelkésszi állásra

a füzes-gyarmati egyházban.

Javadalma: 1. Lelkész részéről kosztra, mosatásra háromszáz forint.

2. Fűtés-, világítás- és takarításról szintén a lelkész gondoskodik.

3. Az egyház pénztárából kétszáz forint évnegyedes előleges részletekben.

4. A lelkészlak udvarán egy szobából álló külön lakás.

Kötelessége a lelkészi minden teendőben való segédkezés.

Az állás elfoglalásának határideje folyó évi december 6-ik napja.

Füzes-Gyarmat (Békésmegye), 1899. okt. 24.

Szilágyi Márton,
ref. lelkész.

NEUMANN M.

Magyarország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermek-ruha telepe

DEBRECEN, Főtér, a m. kir. postával szemben.

Pontos czimemre figyelni tessék.